

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ШОСТАК ІРИНА ІВАНІВНА

УДК: 81'373:81'243:81-13

**ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФІНАНСИСТІВ
АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕКСТІВ**

13.00.02 – теорія та методика навчання
(германські мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Харлов Георгій Олександрович,
Одеська державна музична академія
імені А. В. Нежданової, професор
кафедри іноземних мов.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Тарнопольський Олег Борисович,
Дніпропетровський університет
імені Альфреда Нобеля,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики
та методики навчання іноземних мов;

кандидат педагогічних наук, доцент
Демиденко Ольга Павлівна,
Національний технічний
університет України «Київський
політехнічний інститут», доцент кафедри теорії,
практики та перекладу англійської мови.

Захист відбудеться «24» листопада 2015 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.04 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «23» жовтня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Кордонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах глобалізації процесів у світовій економіці та розширення співпраці України з різними міжнародними організаціями, з одного боку, і змін у системі вищої освіти у світлі Болонського процесу, з іншого, постає питання формування особистості фахівця, здатного успішно й адекватно спілкуватися у різних сферах і ситуаціях професійної комунікації. У зв'язку з цим серед основних вимог таких державних документів, як: закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», «Проект концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 роки» наголошується на підготовці спеціалістів економічної сфери діяльності, які повинні вільно володіти іноземною мовою, як засобом міжнародного спілкування: вести ділові усні та писемні перемовини із зарубіжними партнерами, заповнювати форми фінансових документів, складати фінансові угоди / звіти, обговорювати фінансово-економічні питання з урахуванням сучасних тенденцій розвитку економіки, а також самовдосконалюватися через опрацювання фахової літератури іноземною мовою. Однак досягнення безперешкодного рівня іншомовної комунікації у процесі професійної діяльності значно ускладнюється через недостатній словниковий запас майбутніх спеціалістів.

Проблема формування іншомовної лексичної компетенції досліджувалась в роботах українських і зарубіжних вчених. Так, структуровано зміст англomовної лексики (Н. Гез, М. Ляховицький, Р. Мартинова, С. Ніколаєва, О. Петрашук); досліджено семантизацію лексичного матеріалу, яка ґрунтується на особливостях його сприймання та взаємозв'язку значення з поняттям в умовах безпосереднього та опосередкованого асоціативного зв'язку зі словами рідної мови (В. Артьомов, В. Невська, Н. Сиртланова); визначено дози лексичного матеріалу для їх ефективного засвоєння студентами за одиницю навчального часу (Г. Харлов, В. Цетлін, С. Шатілов); обґрунтовано правомірність розширення словникового запасу в процесах: читання (І. Берман, М. Вайсбурд, Г. Рогова, В. Плахотник, О. Тарнопольський, David Pearson P., Johnson Dale D., A. Kruse), аудіювання (О. Бігич, О. Домбровський, Н. Єлухіна, W. Elley), говоріння (Н. Гез, Ю. Кудряшов, Ю. Пассов, Л. Скалкін, С. Смоліна, R. Millrood, C. Nuttall) і письма (J. McCall).

Встановлено психологічні особливості засвоєння англomовної лексики, а саме: залежність якості засвоєння іншомовної лексики від способу запам'ятовування: інтуїтивне (В. Артемов, Б. Беляєв, І. Зимня) та усвідомлене (В. Давидов, М. Жинкін, В. Зінченко, С. Рубінштейн); формування узагальнених понять як евристичного способу багатослівного тлумачення англійської лексики для рецептивного, репродуктивного та продуктивного її використання (Г. Харлов); сприймання, осмислення й запам'ятовування іншомовних лексичних одиниць у домовленевій (В. Зінченко, З. Фройд) і мовленевій (І. Зимня, О. Леонтьєв, О. Соколов, D. Carrol, G. Dunbar) діяльності.

Вирішено проблему формування іншомовної лексичної компетенції майбутніх різнопрофільних спеціалістів: досліджено лінгводидактичні засади

засвоєння термінологічної лексики в галузі правознавства (З. Соломко, А. Посохова), природничих наук (Н. Микитенко), економіки (С. Боднар, Г. Гринюк, Ю. Семенчук), нафтогазової промисловості (Ю. Черевко), металургії (І. Ярема); розглянуто принципи словникової організації фахової лексики (С. Демченко, А. Дрозд, Т. Єрмакова, Е. Мірошніченко, J. Saathoff, N. Schmitt); вивчено питання навчання іншомовної лексики з використанням: інтерактивних (Ю. Семенчук), інтенсивних (В. Александров, О. Тарнопольський), віртуальних (В. Терещук), сугестопедичних (Г. Китайгородська, Г. Лозанов) методів навчання, технології занурення (З. Корнева), когнітивних (В. Борщовецька) і навчальних (І. Потюк) стратегій, а також навчання лексики англійської мови після німецької (Н. Жовтюк).

Попри увагу методистів до питань формування іншомовної лексичної компетенції, все ж спостерігаються певні суперечності, які полягають у тому, що з одного боку, у світлі ринкового попиту сучасного суспільства необхідні фахівці-фінансисти, які здатні виконувати свою професійну діяльність іноземною мовою, з іншого боку, ця соціально-економічна потреба не може бути забезпечена через недостатнє володіння випускниками економічних вузів професійним іншомовним мовленням, якому характерна наявність загальноекономічної та вузькоспеціалізованої (термінологічної) лексики. Відсутність постійної англійської практики лише посилює названі суперечності. Потреба в їх розв'язанні зумовила вибір теми дисертаційного дослідження: «Формування у майбутніх фінансистів англійської лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів».

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми кафедри західних і східних мов та методики їх навчання «Теорія і практика інтегрованого навчання іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах» (державний реєстраційний номер 0109U000201), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (протокол № 5 від 30 грудня 2010 р.) й узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології при НАПН України (протокол № 1 від 25 січня 2011 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально апробувати методику формування у майбутніх фінансистів англійської лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність поняття «англійська лексична компетенція» відносно спеціалістів фінансово-економічного профілю; уточнити зміст поняття «англійський текст фінансово-економічної спрямованості».

2. Проаналізувати методи формування англійської лексичної компетенції майбутніх різнопрофільних спеціалістів у педагогічній теорії та практиці, виявити їх практичну значущість і резервні можливості.

3. Схарактеризувати лінгвістичні особливості англомовних текстів фінансово-економічної спрямованості та виявити психологічні механізми засвоєння їх лексичного складу.

4. Обґрунтувати і розробити модель формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів і відповідну систему вправ для її реалізації.

5. Експериментально перевірити ефективність розробленої методики за визначеними критеріями та укласти відповідні методичні рекомендації.

Об'єкт дослідження – процес іншомовної підготовки майбутніх фінансистів.

Предмет дослідження – методика формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні того, що ефективність формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів можна досягти шляхом трьохетапного засвоєння лексичного матеріалу: 1) сприйняття лексико-граматичних одиниць у процесі читання текстів I рівня складності, виокремленні їх та семантизації засобом перекладу і тлумачення іноземною мовою; 2) сприйняття лексико-граматичних одиниць у процесі читання текстів II рівня складності, виокремлення їх і використання в процесі заповнення документів фінансової звітності та складання фінансових документів за зразками з їх подальшою інтерпретацією за мовними та змістовими ознаками; 3) сприйняття лексико-граматичних одиниць у процесі читання текстів III рівня складності, виокремлення їх та вживання при інтерпретації інформації, представленої в графіках, схемах, таблицях; самостійному складанні фінансово-економічних документів; обговоренні та коментуванні результатів фінансової діяльності підприємств та написанні власних рекомендацій щодо її удосконалення.

Методи дослідження. З метою визначення понятійно-категоріального апарату, здійснення аналізу методів формування англомовної лексичної компетенції, виявлення їх резервних можливостей як основи для розробки власної методики, а також для встановлення лінгвістичних особливостей англомовних текстів фінансово-економічної спрямованості і виявлення психологічних механізмів засвоєння їх лексичного складу використано метод аналізу, узагальнення і систематизації психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних досліджень, нормативних документів. Для обґрунтування дидактично раціональної методики формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів застосовано метод педагогічного моделювання. Для розробки відповідної системи вправ використано метод систематизації і класифікації мовного і мовленнєвого матеріалу, а також метод логіко-дидактичного зв'язку педагогічних дій. Для перевірки ефективності розробленої методики за встановленими критеріями та рівнями їх оцінювання проведено педагогічний експеримент. Для перевірки достовірності результатів експериментального навчання, їх кількісної та якісної характеристики застосовано методи статистичної обробки інформації.

База дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі фінансово-економічного та обліково-економічного факультетів Одеського національного економічного університету, Миколаївського національного аграрного університету, Херсонського державного університету. Загальна кількість учасників експерименту склала 280 студентів, в основному експерименті брали участь 170 студентів.

Наукова новизна одержаних результатів. Уперше науково обґрунтовано і експериментально апробовано методику формування у майбутніх фінансистів англійської лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів. Визначено сутність поняття «англійська лексична компетенція» відносно спеціалістів фінансово-економічного профілю. Виявлено резервні можливості наявних методів формування англійської лексичної компетенції майбутніх різнопрофільних спеціалістів у процесі їх аналізу. Схарактеризовано лінгвістичні особливості англійських текстів фінансово-економічної спрямованості та виявлено психологічні механізми засвоєння їх лексичного складу. Обґрунтовано і розроблено лінгводидактичну модель формування у майбутніх фінансистів англійської лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів, що обіймає три етапи: лінгво-ознайомлювальний, лінгво-навчальний, лінгво-професійний. Визначено критерії (лінгво-пізнавальний, конструктивно-змістовий і професійно-комунікативний) та показники оцінювання англійської лексичної компетенції у майбутніх фінансистів; схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) сформованості у майбутніх фінансистів англійської лексичної компетенції. Уточнено сутність поняття «англійський текст фінансово-економічної спрямованості». Подальшого розвитку набула методика інтегрованого навчання професійної та іншомовної мовленнєвої діяльності.

Практичне значення одержаних результатів: розроблено систему вправ з формування у майбутніх фінансистів англійської лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів та методичні рекомендації щодо її реалізації; навчальний посібник «Англійська мова для фінансистів» для студентів 2 курсу; укладено англо-український тлумачний словник іншомовних слів зі спеціальності «Фінанси».

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі викладання таких дисциплін, як «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування», «Ділова іноземна мова», а також при розробці робочих програм і посібників для студентів економічних спеціальностей.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес Одеського національного економічного університету (акт впровадження № 01–18/2108 від 29.12.14 р.), Миколаївського національного аграрного університету (акт впровадження № 136/5–14 від 03.12.14 р.), Херсонського державного університету (акт впровадження № 01 – 24/2947 від 20.11.14 р.), Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля (акт впровадження № 1633 від 24.12.14 р.), Кіровоградського національного технічного університету (акт впровадження № 11 від 22.05.14 р.), Одеського інституту

фінансів Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі (акт впровадження № 218 від 16.06.14 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень, використанням системи методів дослідження, адекватних об'єкту, предмету, меті й завданням, експериментальною перевіркою розробленої методики, якісним і кількісним аналізом експериментальних даних із застосуванням методів математичної статистики.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження здійснено на міжнародних: «Сучасні тенденції у педагогічній освіті і науки України і Ізраїлю: шляхи до інтеграції» (Одеса, 2011 р.), «Педагогіка і психологія у контексті сучасних досліджень проблем розвитку особистості» (Москва, Росія, 2013 р.), «Nauka: teoria i praktyka» (Przemyśl, Poland, 2014 р.), «Психологія і педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні» (Львів, 2014 р.), «The generation of scientific ideas» (Geneva, Switzerland, 2014 р.), «Сучасний науковий потенціал – 2015» (Sheffield, England, 2015 р.); *міжвузівських:* «Шляхи впровадження кредитно-модульної системи в організацію навчального процесу» (Одеса, 2004 р.), «Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції» (Одеса, 2015 р.) *науково-практичних конференціях.*

Публікації. Результати та основні положення дослідження викладено в 17 публікаціях автора, з них 6 – у фахових наукових виданнях України, три з яких у співавторстві, 3 – у зарубіжних наукових виданнях, 6 – апробаційного характеру, 2 – у виданнях, які додатково розкривають наукові результати дисертаційного дослідження.

Особистий внесок здобувача полягає у розробці моделі формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів [1]; аналізі основних способів семантизації і прийомів запам'ятовування іншомовної лексики [2], а також у визначенні змісту вправ з формування англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів та упорядкуванні текстів фінансово-економічної спрямованості [3].

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 261 сторінку, основний текст дисертації викладено на 189 сторінці. Роботу ілюстровано 4 рисунками, 16 таблицями, 1 схемою, які обіймають 14 самостійних сторінок основного тексту. Список використаних джерел містить 273 найменування (з них 45 англійською і німецькою мовами) і займає 27 сторінок. Додатки викладено на 44 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість одержаних результатів, подано відомості щодо апробації й

упровадження основних положень дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів»** визначено сутність поняття «англomовна лексична компетенція» відносно спеціалістів фінансово-економічного профілю; проаналізовано методи формування англomовної лексичної компетенції майбутніх різнопрофільних спеціалістів у педагогічній теорії та практиці, виявлено їх практичну значущість і резервні можливості; схарактеризовано лінгвістичні особливості англomовних текстів фінансово-економічної спрямованості та виявлено психологічні механізми засвоєння їх лексичного складу.

На підставі проведеного аналізу наукового фонду щодо сутності поняття «лексична компетенція» (Т. Баляхіна, І. Брізе, І. Зуєва, І. Комков, К. Левковська, С. Ніколаєва, О. Сиземіна, О. Шамов, А. Щукін, D. Beglar, P. Bogaards, A. Hunt, B. Laufer) надано визначення поняттю «англomовна лексична компетенція» відносно спеціалістів фінансово-економічного профілю, яке означає: рецептивно-репродуктивні знання загальнонавчальної, загальноекономічної та вузькоспеціалізованої лексики англійської мови фінансово-економічної спрямованості; рецептивно-репродуктивні навички розуміння та відтворення цієї лексики в словосполученнях / реченнях / фахових текстах; рецептивно-репродуктивні і продуктивні вміння оперування різною фаховою термінологією, що співзвучна, однак не ідентична, у зв'язних відрізках писемного та усного мовлення сфери майбутньої професійної діяльності; вміння вільного володіння фінансовою термінологією під час читання автентичних фахових текстів економічного напрямку (фінансових документів: річних звітів про фінансові результати, угод, аудиторських висновків, фінансових прогнозів, документів з планування податкових відрахувань), а також вміння трансформації цифрових, формульних, схематичних, символічних, діаграмних показників у вербальні вирази.

Аналіз методів формування англomовної лексичної компетенції в педагогічній теорії і практиці виявив зростаючий методичний потенціал щодо вирішення цієї актуальної проблеми і засвідчив їх достатню розробленість та ефективність у багатьох аспектах, а саме: обґрунтованість концептуальних положень моделювання змісту навчання іншомовної лексики; визначення різних способів семантизації лексики; доведеність необхідності застосування способу розширеного тлумачення понять багатозначних слів англійської мови; раціональність у використанні віртуального навчального середовища, інтерактивних методів навчання, навчальних стратегій. Резервні можливості наявних методів полягають у виявленні можливостей їх застосування для формування англomовної лексичної компетенції майбутніх фінансистів. Встановлено, що такими можливостями є: створення алгоритму використання текстів фінансово-економічної спрямованості, як джерела збагачення словникового запасу майбутніх фінансистів; використання прийомів роботи з цифровими, формульними, схематичними, символічними, діаграмними показниками; приділення уваги роботі з різною фаховою термінологією, що

співзвучна, однак не ідентична; виявлення контекстуальних значень багатозначних лексичних одиниць у процесі читання текстів за спеціальністю; засвоєння за одиницю часу збільшених обсягів професійно-спрямованої лексики у процесі мотиваційно-зумовленого читання.

У ході дослідження було визначено жанрову та лінгвістичну характеристику текстів фінансово-економічної спрямованості. Економічні тексти було поділено на такі жанри: тексти загальноекономічної спрямованості (про економіку України та інших країн світу, економічну ситуацію в Одеському регіоні, міжнародні економічні організації); навчальні економічні тексти (тексти зі спеціальності «Фінанси» ознайомлювального характеру); тексти професійної економічної діяльності (ділові листи, папери, звіти, декларації, накладні, контракти, угоди); наукові економічні тексти (монографії, статті, реферати, тези, анотації, рецензії, пов'язані з фінансовою сферою).

Серед лінгвістичних особливостей англомовних текстів фінансово-економічної спрямованості виокремлюємо такі: *лексичні*: загальноекономічні та вузькоспеціалізовані терміни, професійні ідіоматичні вирази, ланцюжки похідних економічних термінів, аббревіатури фінансової сфери, сполучення букв-символів / цифр-символів для позначення економічних понять, економічні неологізми / реалії, наявність цифрових, формульних, схематичних, символічних, діаграмних показників, клішовані звороти офіційного стилю фінансових документів, вживання в текстах поряд з британськими термінами їх американських еквівалентів; *граматичні*: використання простих двоскладних речень зі складним присудком, який складається із дієслова-зв'язки і предикатива, атрибутивних груп, причинно-наслідкових і логічних зв'язків на початку абзацу, еліптичних конструкцій, як мовних засобів, що сприяють стислості і компактності викладення матеріалу, пасивних конструкцій, форм простого теперішнього часу, виразів з прийменником "of" для передання видородових відношень, заміна означальних підрядних речень означеннями з суфіксами -able, -ive; *стилістичні*: «економічні» метафори, прості епітети, метонімії, повтор, паралельні конструкції. Характерними ознаками текстів фінансово-економічної спрямованості є інформативність, точність, об'єктивність, офіційність, логічність, відсутність надлишкової образності та емоційної забарвленості, високий рівень стандартизації мовних засобів та мовленнєвих структур.

За результатами досліджень психологів (Б. Беляєв, П. Гальперін, М. Жинкін, І. Зимня, В. Зінченко, О. Леонтьєв, О. Лурія, Д. Норман, С. Рубінштейн, І. Румянцева, О. Смирнов, О. Соколов) виявлено психологічні механізми засвоєння лексичного складу англомовних текстів фінансово-економічної спрямованості. Так, психологічними особливостями засвоєння англомовної лексики у процесі читання професійно-орієнтованих текстів були: 1) сприймання фінансово-економічної лексики, яке відбувалось на основі професійно-спрямованого тексту у процесі його читання з подальшим вилученням слів, що активізуються, та їх подвійному способі семантизації з урахуванням слухового, зорового, моторно-рухового і мовленнєво-рухового аналізаторів, а саме: а) на

основі тлумачення їх значень, б) перекладу; 2) осмислення сприйнятої фінансово-економічної лексики при зіставленні її нових значень з тими, що вже містяться у свідомості людини; 3) запам'ятовування сприйнятої й осмисленої фінансово-економічної лексики, яке могло бути довільним і мимовільним. Довільне досягалось трьохрівневим оволодінням лексичного матеріалу: знанням його ізольованих лексичних одиниць, навичками їх використання у словосполученнях і реченнях та вміннями їх використання в різних видах навчально-мовленнєвої діяльності. Мимовільне досягалось шляхом багаторазового виконання однотипних професійних операцій засобами іноземної мови з поступовим переключенням уваги з форми виконання професійно-мовленнєвих дій на їх зміст. Як у першому, так і у другому випадках психологічні дії сприяли переходу інформації з оперативної у довготривалу пам'ять студентів. Застосування фінансово-економічної лексики на практиці передбачало безперешкодне розуміння і вільне використання вивчених лексичних одиниць у процесі реалізації професійної іншомовної діяльності.

У другому розділі «**Методика формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів**» висвітлено змістовий аспект формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів; обґрунтовано і розроблено лінгводидактичну модель формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів і відповідну систему вправ для її реалізації.

У процесі експериментального навчання реалізовано такі лінгводидактичні принципи: науковість, доступність і посильність, системність і послідовність, систематичність навчання, наочність і розвиток теоретичного мислення студентів, розвиток пізнавальних здібностей студентів, зв'язок навчання з практикою професійної діяльності, повне засвоєння матеріалу, що вивчається. Методичними принципами були такі: свідоме засвоєння мовних операцій, комунікативна спрямованість, принцип опори на рідну мову, зв'язок лексичних одиниць з фонетичними і граматичними явищами, принцип вивчення на одному занятті певного обсягу лексичних одиниць.

Дотично теми дослідження для реалізації можливості формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції було обрано такі підходи, як: компактно-системний, когнітивний та суб'єктно-діяльнісний.

Виходячи з дидактичної логіки організації процесу навчання іншомовної лексики та психологічних особливостей формування англomовної лексичної компетенції майбутніх фінансистів у процесі читання професійно-орієнтованих текстів, обґрунтовано та розроблено відповідну лінгводидактичну модель, що обіймала три етапи: лінгво-ознайомлювальний, лінгво-навчальний, лінгво-професійний.

Перший етап – лінгво-ознайомлювальний – було спрямовано на розширення словникового запасу студентів загальнонавчальною і загальноекономічною лексикою на рецептивному і репродуктивному рівнях;

формування навичок використання нових мовних явищ із тими, що вже були вивченими, на рівні словосполучення, речення, понадфразової єдності; розвиток умінь розуміння, сприймання і відтворення професійно-орієнтованих текстів I рівня складності з урахуванням вивченої лексики. Якість набутих знань перевірялася прямим та зворотним перекладом ізольованих лексичних одиниць; якість сформованих навичок перевірялася шляхом проведення тестування на вибір адекватної лексичної одиниці та перекладом загальноекономічних словосполучень; якість набутих умінь перевірялася відтворенням міні-тексту економічної спрямованості.

Другий етап – лінгво-навчальний – передбачав розвиток у майбутніх фінансистів: рецептивно-репродуктивних умінь читання професійно-орієнтованих текстів II рівня складності з урахуванням вивченої лексики; інтерпретаційних умінь на основі мовної і порівняльної інтерпретації змісту тексту; умінь заповнення затверджених форм документів фінансової звітності та складання фінансових документів за зразками. Якість набутих умінь перевірялася шляхом завершення речень із тексту за допомогою вивчених лексичних одиниць, надання відповідей на запитання до тексту, відтворенням змісту тексту, що читався, заповненням форми документу фінансової звітності, складанням звіту фінансової перевірки підприємства за аналогією.

Третій етап – лінгво-професійний – було присвячено розвитку: мовленнєвих умінь читання автентичних професійно-орієнтованих текстів III рівня складності з урахуванням вивченої лексики; продуктивних лексичних умінь, які проявляються при інтерпретації інформації, представленій у графіках, схемах, таблицях; самостійному складанні фінансово-економічних документів; обговоренні та коментуванні результатів фінансової діяльності підприємств та написанні власних рекомендації щодо її удосконалення. Якість набутих умінь перевірялася шляхом самостійного складання одного з фінансових документів, які не містять загальноприйнятої форми, презентації творчого проекту за економічною тематикою, висловлюванням власної думки за означеною проблемою.

Зазначені знання, навички та вміння здобувалися за допомогою системи вправ, яка складалася з трьох груп, відповідних етапам навчання. До першої групи належали **підготовчі** вправи: ознайомлювальні, перцептивні, асимілятивні, аудитивні, мнемічні, перекладні, евристичні; до другої групи ввійшли **тренувальні**: ознайомлювальні, трансформаційні, порівняльні, логічні, прогностичні та перекладні; вправи третьої групи були **професійно-спрямовані**: аналітичні, презентаційні, порівняльні, інтерпретаційні.

Наведемо приклади першої групи вправ.

Вправа 1: мнемічна, рецептивна, некомунікативна. Мета: засвоєння, запам'ятовування та відтворення цифрових показників англійською мовою. Інструкція: прослухайте ряд чисел і через встановлений час (20–30 секунд) викладіть їх письмово: 1) two-thirds of the output, 2) three per cent of annual turnover, 3) one thousand items of the stock, 4) three per cent of net profit, 5) seven

million dollars a month, 6) two-thirds of the make-up, 7) two hundred, 8) five million nine thousand per year, 9) three thousand of the budget; 10) ten billion hryvnyas.

Вправа 2: евристична, рецептивна, некомунікативна. Мета: розвиток мовної здогадки студентів. Інструкція: прочитайте речення і поясніть значення підкресленого слова англійською мовою.

1. He had developed this theory by the end of the fiscal year.
2. This work requires much more time to be done in time.
3. She was given some extra responsibilities by her manager.

Проілюструємо приклади другої групи вправ.

Вправа 1: прогностична, рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна. Мета: розвиток умінь розуміння представлених професійних фраз та оперування фаховою термінологією при складанні власних висловлювань.

Інструкція: складіть до кожного незакінченого речення якомога більше різних закінчень, які співпадають за професійним змістом з першою частиною фрази.

1. Budget preparation at the state level involves.....
2. Revenue and expenditure forecasting is the most fundamental step.....
3. The major instrument of any financial system.....
4. Savers and borrowers are connected.....

Вправа 2: заповнення бланків документів фінансової звітності; рецептивна, некомунікативна. Мета: розвиток умінь використання вивчених лексичних одиниць у процесі заповнення документів фінансової звітності.

Інструкція: ознайомтеся з інформацією, представленою в тексті контракту на експорт товарів, заповніть графи у поданому нижче документі необхідними за змістом лексичними одиницями: *order, cash on delivery, referred, discount payment, Alva, Ltd company, Roshen Corp., 15th, August.*

CONTRACT No ____

CONTRACT FOR EXPORTING OF GOODS

Odessa “ ____ ” ____ 2015

_____, Odessa, Ukraine, ... to “XXX”, on the one part, and _____, Nigeria, hereinafter referred to “YYY”, on the other part, have signed the present contract as follows:

Cash with ...

Payment:

....

Розглянемо третю групу вправ.

Вправа 1: інтерпретаційна, продуктивна, комунікативна. Мета: розвиток умінь трансформації графічних показників у вербальні вирази. Інструкція: після прочитання автентичного професійно-спрямованого тексту інтерпретуйте додаткову фінансову інформацію, яку подано графічно, з використанням вивченого лексичного матеріалу.

The form of Balance sheet – table on the left side which represents the structure and distribution of economic resources (called asset), and the right side is called passive, reflecting the sources of economic resources formation. Active items are always characterized by economic assets: fixed assets, inventories, accounts, debtors and others. Passive items always characterize sources of equity and borrowed capital:

charter capital, profit, bank loans, payments to suppliers and others. Overall results of the asset and liability balance are always equal to each other, this is obligatory condition for the correctness of its compilation. Lack of equality of asset and liability totals in Balance sheet indicates the presence of errors in its compiling.

Edelwaiss Company			
Balance sheet, August 201			UAH
Assets		Liabilities	
Cash	25000	Accounts payable	50000
Accounts receivable	50000	Loans payable	125000
Inventories	35000	Total liabilities	175000
Land	125000	Stockholder's equity	120000
Building	400000	Capital stock	600000
Equipment	250000	Retained earnings	-
Other assets	10000	Total stockholder's equity	720 000
Total assets	895000	Total liabilities and equity	895 000

Assets (895 000 UAH) + Liabilities (175 000UAH) = Stockholder's Equity (720 000 UAH)

Вправа 2: самостійне складання фінансово-економічних документів, які не містять затвердженої форми; продуктивна, комунікативна. Мета: розвиток умінь використання вивчених лексичних одиниць у процесі самостійного складання фінансової документації. Інструкція: складіть фінансову угоду компанії, діяльність якої пов'язана з експортом товарів за кордон. Вкажіть найменування товару, його кількість, строки, умови перевезення та зберігання і способи платежів.

Вправа 3: порівняльна, продуктивна, комунікативна. Мета: розвиток умінь оперування фаховою термінологією у зв'язних відрізках усного професійного мовлення. Інструкція: представте порівняльний аналіз фінансової системи України, Америки та Великобританії на основі самостійно прочитаних професійних текстів. 1. In the United States of America nearly all of the federal government's revenues come from taxes. 2. In the United Kingdom there is no single code of tax law, the body of tax legislation being increased by each year's Finance Act. 3. Ukrainian taxes provide revenue for three tiers of the budget: federal, regional and local.

У третьому розділі «Експериментальна апробація методики формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів» прописано методику педагогічного експерименту; визначено критерії, показники і рівні сформованості англомовної лексичної компетенції у студентів фінансової спеціальності; представлено хід та результати дослідно-експериментальної роботи.

Експериментальне дослідження проводилось протягом 2013–2014 років на базі Одеського національного економічного університету, Херсонського державного університету, Миколаївського національного аграрного університету. В експериментальному навчанні брали участь 170 студентів другого курсу фінансово-економічного та обліково-економічного факультетів, з яких було утворено експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) групи. Студенти ЕГ навчалися за експериментальною методикою, у КГ навчання відбувалось за традиційною методикою, що впроваджується в економічних ВНЗ і представлена у базових підручниках з англійської мови для вищих навчальних

закладів освіти, затверджених МОН України (автори О. Тарнопольський; С. Боднар; О. Биконя; Н. Красюк), відповідно до методичного змісту яких формується англомовна лексична компетенція.

За умовами проведення експеримент був базовим, природним, вертикально-горизонтальним і відкритим (за П. Гурвичем). Неварійованими умовами експерименту виступили: кількість та поіменний склад груп студентів; викладач-експериментатор; рівень сформованості англомовної лексичної компетенції студентів на початок експерименту, тривалість експериментального навчання; завдання передекспериментального та прикінцевого зрізів; теми занять; місце проведення; критерії оцінювання рівня сформованості англомовної лексичної компетенції студентів, кількість годин, відведених для проведення експериментального навчання. Варійованими умовами були: організація навчального процесу, співвідношення різних видів роботи, зміст і характер вправ, що виконуються студентами.

Експериментальна перевірка моделі формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів передбачала реалізацію таких етапів експерименту: пошуково-розвідувального (аналіз професійних програм з виявлення переліку лексичних знань, навичок та вмінь студентів, необхідних для володіння лексичною компетенцією, а також підручників з дисципліни «Англійська мова професійного спрямування» для студентів економічних спеціальностей щодо кількості та видів завдань з формування англомовної лексичної компетенції студентів у процесі читання та засвоєння певних обсягів лексичних одиниць на одному занятті); констатувального (проведення передекспериментального зрізу з метою встановлення рівня сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів і підготовка експериментальних матеріалів); формувального (проведення експериментального навчання за лінгводидактичною моделлю формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів з використанням розробленої системи вправ для перевірки їх дієвості); прикінцевого (проведення прикінцевого зрізу з метою встановлення підсумкового рівня сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів).

На констатувальному етапі було визначено такі рівні сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів: високий, середній та низький. Оцінювання рівнів сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів було проведено за такими критеріями і показниками: лінгвопізнавальний (обізнаність із способами словотворення в англійській мові і здатність правильно утворювати нові слова від похідних; обізнаність із лексичною сполучуваністю термінологічних одиниць; обізнаність із вербальними виразами цифрових показників; обізнаність із формою та змістом фінансових документів і здатність правильно перекладати лексичні одиниці, представлені у різних фінансових документах); конструктивно-змістовий (розуміння контекстуального значення фінансово-економічних термінів в автентичному тексті; уміння мовної і смислової інтерпретації змісту тексту зі спеціальності; уміння використовувати нові економічні

терміни з раніше вивченими при заповненні фінансових документів іноземною та рідною мовами та у професійно-комунікативних ситуаціях); професійно-комунікативний (уміння: відтворювати професійні тексти з урахуванням вивчених економічних лексичних одиниць; інтерпретувати текстову і графічну інформацію із економічного тексту; здійснювати професійне спілкування з використанням адекватних лексичних одиниць і самостійно складати фінансові документи).

Для діагностики рівнів сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів було розроблено завдання на перевірку знань та вмій за кожним із означених критеріїв. Результати подано в таблиці.

Таблиця

Порівняльна таблиця рівнів сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів у процесі читання професійно-орієнтованих текстів на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту (%)

Рівні сформованості англомовної лексичної компетенції	Група			
	ЕГ		КГ	
	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ
Високий	7	33	10	25
Середній	18	55	14	44
Низький	75	12	76	31

Примітки: 1. КЕ – констатувальний етап. 2. ПЕ – прикінцевий етап.

Таблиця засвідчує недостатній рівень сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів до формуального етапу навчання. За результатами прикінцевого етапу експерименту було одержано відчутні позитивні результати в експериментальній групі. Так, кількість студентів з високим рівнем сформованості англомовної лексичної компетенції в ЕГ підвищилася на 26 % (з 7% до 33%); кількість студентів середнього рівня сформованості англомовної лексичної компетенції в ЕГ зросла на 37 % (з 18% до 55%). На низькому рівні кількість студентів в ЕГ знизилася на 63 % (з 75% до 12%). Водночас у КГ також відбулися певні позитивні зміни, проте покращення результатів було не таким значним, як в ЕГ. Високий рівень сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів підвищився на 15 % (з 10% до 25%), середній рівень – на 30 % (з 14% до 44%), на низькому рівні сформованості англомовної лексичної компетенції залишилось 31 % студентів.

Надійність і вірогідність отриманих результатів дослідження підтверджена методами математичної статистики за критерієм Фішера. Результати проведеного експериментального навчання засвідчили ефективність розробленої методики формування англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів у процесі читання професійно-орієнтованих текстів і підтвердили правомірність висунутої гіпотези дослідження.

У **висновках** викладено результати дослідження, основні з них такі.

У дисертації досліджено теоретичні засади формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих

текстів, спроектовано лінгводидактичну модель, розроблено методику і систему вправ із формування англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів у процесі читання професійно-орієнтованих текстів, здійснено їх апробацію.

1. Визначено сутність поняття «англомовна лексична компетенція» відносно спеціалістів фінансово-економічного профілю, яка означає: 1) рецептивно-репродуктивні знання загальнозвичованої, загальноекономічної та вузькоспеціалізованої лексики англійської мови фінансово-економічної спрямованості; 2) рецептивно-репродуктивні навички розуміння та відтворення цієї лексики в словосполученнях / реченнях / фахових текстах; 3) рецептивно-репродуктивні і продуктивні вміння оперування різною фаховою термінологією, що співзвучна, однак не ідентична, у зв'язних відрізках писемного та усного мовлення сфери майбутньої професійної діяльності; 4) вміння вільного володіння фінансовою термінологією під час читання автентичних фахових текстів економічного напрямку (фінансових документів: річних звітів про фінансові результати, угод, аудиторських висновків, фінансових прогнозів, документів з планування податкових відрахувань), 5) уміння трансформації цифрових, формульних, схематичних, символічних, діаграмних показників у вербальні вирази.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури уточнено зміст ключового поняття дослідження «англомовний текст фінансово-економічної спрямованості», яке визначається, як: автентичний фаховий текст економічного напрямку, що представляє інформацію про фінансові операції, прогнози, перевірки, угоди; містить фінансову термінологію, економічні реалії, абрєвіатури фінансової сфери, фонову інформацію, пов'язану з майбутньою професійною діяльністю студентів, цифрові, формульні, схематичні, символічні, діаграмні показники; не має двозначності, непорозуміння і різночитання при тлумаченні вихідних даних і виступає для студентів джерелом задоволення пізнавальних потреб у галузі фінансів та засобом формування професійної читацької компетенції.

2. Аналіз методів навчання іншомовної лексики у педагогічній теорії та практиці дозволив виявити їх практичну значущість і резервні можливості, якими є: створення алгоритму використання текстів фінансово-економічної спрямованості як джерела збагачення словникового запасу майбутніх фінансистів; використання прийомів роботи з цифровими, формульними, схематичними, символічними, діаграмними показниками; приділення уваги роботі з різною фаховою термінологією, що співзвучна, однак не ідентична; виявлення контекстуальних значень багатозначних лексичних одиниць у процесі читання текстів за спеціальністю; засвоєння за одиницю часу збільшених обсягів професійно-спрямованої лексики у процесі мотиваційно-зумовленого читання.

3. Схарактеризовано лінгвістичні особливості англомовних текстів фінансово-економічної спрямованості, а саме: *лексичні*: загальноекономічні та вузькоспеціалізовані терміни, професійні ідіоматичні вирази, похідні економічні терміни, абрєвіатури фінансової сфери, сполучення букв-символів / цифр-символів для позначення економічних понять, економічні неологізми / реалії, цифрові, формульні, схематичні, символічні, діаграмні показники, клішовані

звороти офіційного стилю фінансових документів, британські терміни та їх американські еквіваленти; *граматичні*: прості двоскладні речення зі складеним присудком, який містить дієслово-зв'язку і предикатив, атрибутивні групи, причинно-наслідкові і логічні зв'язки на початку абзацу, еліптичні конструкції, що сприяють стислості і компактності викладення матеріалу, пасивні конструкції, форми простого теперішнього часу, вирази з прийменником “of” для передання видо-родових відношень; *стилістичні*: «економічні» метафори, прості епітети, метонімії, повтори, паралельні конструкції.

Виявлено психологічні механізми засвоєння лексичного складу англомовних текстів фінансово-економічної спрямованості. Так, особливостями сприймання є читання професійно-спрямованого тексту з подальшим вилученням слів, що активізуються, та їх подвійному способі семантизації з урахуванням слухового, зорового, моторно-рухового і мовленнєво-рухового аналізаторів, а саме: а) на основі тлумачення їх значень, б) перекладу. Особливостями осмислення сприйнятої фінансово-економічної лексики є зіставлення її нових значень з тими, що вже містяться у свідомості людини. Запам'ятовування сприйнятої й осмисленої фінансово-економічної лексики є довільним і мимовільним. Як у першому, так і у другому випадках психологічні дії сприяли переходу інформації з оперативної у довготривалу пам'ять студентів. Застосування фінансово-економічної лексики на практиці передбачало безперешкодне розуміння і вільне використання вивчених лексичних одиниць у процесі реалізації професійної іншомовної діяльності.

4. Обґрунтовано і розроблено лінгводидактичну модель формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів, що обіймає три етапи: лінгво-ознайомлювальний, лінгво-навчальний, лінгво-професійний. Перший етап – лінгво-ознайомлювальний – спрямовано на розширення словникового запасу студентів загальнонавчальною і загальноекономічною лексикою на рецептивному і репродуктивному рівнях; формування навичок використання нових мовних явищ із тими, що вже були вивчені, на рівні словосполучення, речення, понадфразової єдності; розвиток умінь розуміння, сприймання і відтворення професійно-орієнтованих текстів I рівня складності з урахуванням вивченої лексики. Другий етап – лінгво-навчальний – передбачав розвиток у майбутніх фінансистів: рецептивно-репродуктивних умінь читання професійно-орієнтованих текстів II рівня складності з урахуванням вивченої лексики; інтерпретаційних умінь на основі мовної і порівняльної інтерпретації змісту тексту; умінь заповнення затверджених форм документів фінансової звітності та складання фінансових документів за зразками. Третій етап – лінгво-професійний – було присвячено розвитку: мовленнєвих умінь читання автентичних професійно-орієнтованих текстів III рівня складності з урахуванням вивченої лексики; продуктивних лексичних умінь, які проявляються при інтерпретації інформації, представленої у графіках, схемах, таблицях; самостійному складанні фінансово-економічних документів; обговоренні та коментуванні результатів фінансової діяльності підприємств і написанні власних рекомендації щодо її удосконалення.

На всіх етапах у процес навчання майбутніх фінансистів впроваджувалася розроблена система вправ, що складалась з трьох груп: 1) підготовчі: ознайомлювальні, перцептивні, асимілятивні, аудитивні, мнемічні, евристичні; 2) тренувальні: ознайомлювальні, трансформаційні, зіставні, логічні, прогностичні, перекладні; 3) професійно-спрямовані: аналітичні, порівняльні, презентаційні, інтерпретаційні.

5. Ефективність експериментальної методики формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів було визначено за такими критеріями і показниками: лінгвопізнавальний (обізнаність із способами словотворення в англійській мові і здатність правильно утворювати нові слова від похідних; обізнаність із лексичною сполучуваністю термінологічних одиниць; обізнаність із вербальними виразами цифрових показників; обізнаність із формою та змістом фінансових документів і здатність правильно перекладати лексичні одиниці, представлені в різних фінансових документах); конструктивно-змістовий (розуміння контекстуального значення фінансово-економічних термінів в автентичному тексті; уміння мовної і смислової інтерпретації змісту тексту зі спеціальності; уміння використовувати нові економічні терміни з раніше вивченими при заповненні фінансових документів іноземною і рідною мовами та у професійно-комунікативних ситуаціях); професійно-комунікативний (уміння: відтворювати професійні тексти з урахуванням вивчених економічних лексичних одиниць; інтерпретувати текстову і графічну інформацію із економічного тексту; здійснювати професійне спілкування з використанням адекватних лексичних одиниць і самостійно складати фінансові документи).

Схарактеризовано рівні сформованості англомовної лексичної компетенції у майбутніх фінансистів: високий, середній, низький.

Показником результативності навчання стало значне підвищення рівня сформованості англомовної лексичної компетенції у студентів ЕГ порівняно зі студентами КГ. Так, в ЕГ кількість студентів, які досягли високого рівня сформованості англомовної лексичної компетенції, зросла на 26 %, середнього рівня – на 37 %. Кількість студентів, які залишилися на низькому рівні сформованості англомовної лексичної компетенції, зменшилася на 63 %. У КГ також відбулися позитивні зміни, проте результати констатувального та прикінцевого зрізів не були такими значними, як в ЕГ: кількість студентів високого рівня сформованості англомовної лексичної компетенції зросла на 15%, середнього рівня – на 30 %, на низькому рівні кількість студентів зменшилася на 45 %.

За результатами проведеного дослідження складено методичні рекомендації з формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективним напрямом може стати формування англомовної лексичної компетенції студентів інших спеціальностей з урахуванням специфіки їхньої професії.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:

1. Шостак И. И. Формирование иноязычного теоретического мышления на основе компактно-системного метода / Г. А. Харлов, И. И. Шостак // Научный вестник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2007. – Вип. № 12. – С. 96–102.
2. Шостак И. И. Система эвристических способов как средство формирования иноязычного мышления / Г. А. Харлов, И. И. Шостак // Научный вестник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2008. – Вип. № 1. – 2. – С. 65–70.
3. Шостак И. И. Особенности овладения языком научной литературы в аспекте интенсивного обучения английского языка / Г. А. Харлов, И. И. Шостак // Научный вестник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2008. – Вип. № 1. – 2. – С. 3–9.
4. Шостак И. И. О некоторых критических особенностях суггестопедического метода (Г. К. Лозанов, Г. А. Китайгородская) / И. И. Шостак // Научный вестник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2008. – Вип. № 3. – С. 52–56.
5. Шостак И. И. Формирование лексической компетенции при обучении иностранному языку / И. И. Шостак // Научный вестник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2011. – Спец. видання. – С. 244–248.
6. Шостак И. И. Система упражнений по формированию у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции в процессе чтения профессионально-ориентированных текстов / И. И. Шостак // Проблемы современного педагогического образования. – Вып. № 45. – Ялта, 2014. – С. 319–326.
7. Шостак И. И. Системное обучение иностранному языку в контексте формирования иноязычной лексической компетенции / И. И. Шостак // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – № 5, Ч.1. – Тамбов, 2013. – С. 218–221.
8. Шостак И. И. Лексическая и семантическая системность как средство формирования иноязычного мышления студентов неязыковых вузов / И. И. Шостак // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – № 5, Ч. 2. – Тамбов, 2013. – С. 217–219.
9. Шостак И. И. Организация и этапы проведения экспериментального исследования по формированию у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции / И. И. Шостак // International scientific professional periodical journal “The Unity of Science” / publishing office Friedrichstrabe 10. – Vienna – Austria, April, 2015. № 2. – P. 83–85.
10. Шостак І. І. Використання комунікативних методів на першому етапі навчання в Одеському державному економічному університеті : зб. матер.

наук.-метод. конф. [«Шляхи впровадження кредитно-модульної системи в організацію навчального процесу»], (Одеса, 13 вересня 2004 р.). – С. 165–166.

11. Шостак И. И. Компактно-системный подход к обучению иностранному языку студентов неязыковых вузов : сб. матер. I междунар. науч.-практ. конф. [«Педагогика и психология в контексте современных исследований проблем развития личности»], (Москва, 31 января 2013 р.). – Ч. 2. / НИЦ «Апробация». – Россия, Москва, 2013. – С. 71–75.

12. Шостак И. И. Иноязычная лексическая компетенция относительно профессионально-речевой деятельности будущих финансистов : матер. X мiedzynar. nauk.-prakt. konferen. [Nauka: Teoria I Praktyka – 2014], (Przemysl, 7-15 sierpnia 2014). – Vol. 5. / «Nauka i Studia». – 2014. – С. 25–28.

13. Шостак И. И. Дидактические и методические принципы формирования у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции / И. И. Шостак // сб. матер. междунар. науч.-практ. конф. [«The generation of scientific ideas»], (Geneva, November 27, 2014.). – Switzerland, 2014. Ч. 1. / International congress of pedagogues and psychologists. – P. 42–47.

14. Шостак И. И. Критерии и показатели уровней сформированности англоязычной лексической компетенции студентов экономических специальностей : сб. матер. междунар. науч.-практ. конф. [«Modern Scientific Potential – 2015. Pedagogical sciences»], (Sheffield, February 28 – March 7, 2015). – Vol. 19. – England, 2015. – P. 53–55.

15. Шостак И. И. Иностранный язык как важный критерий формирования профессиональной компетенции студентов – будущих экономистов : зб. матер. наук.-метод. конф. [«Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції»], (Одеса, 23 лютого 2015 р.). – Одеса, ОНЕУ, 2015. – С. 57–59.

16. Шостак І. І. Методика та організація роботи на спеціальному факультеті перепідготовки кадрів (СФПК) / І. І. Шостак // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – Одеса, 2007. – № 5. – С. 200–207.

17. Шостак І. І. Англійська мова для фінансистів: [навчальний посібник] / І. І. Шостак. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 88 с.

АНОТАЦІЯ

Шостак І. І. Формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України. – Одеса, 2015.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування у майбутніх фінансистів англомовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів. У дослідженні визначено сутність поняття «англомовна лексична компетенція» відносно спеціалістів фінансово-економічного профілю;

проаналізовано методи навчання іншомовної лексики в педагогічній теорії та практиці і визначено резервні можливості наявних методів; схарактеризовано лінгвістичні особливості англomовних текстів фінансово-економічної спрямованості та виявлено психологічні механізми засвоєння їх лексичного складу. Обґрунтовано і розроблено лінгводидактичну модель формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів, яка обіймала три етапи: лінгво-ознайомлювальний, лінгво-навчальний, лінгво-професійний та розроблено відповідну систему вправ. Визначено критерії та показники оцінювання рівнів сформованості у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів. Ефективність розробленої експериментальної методики формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів апробовано у ході експериментального дослідження.

Ключові слова: англomовна лексична компетенція, професійно-орієнтовані тексти, лінгводидактична модель, система вправ, методика формування у майбутніх фінансистів англomовної лексичної компетенції у процесі читання професійно-орієнтованих текстів.

АННОТАЦИЯ

Шостак И. И. Формирование у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции в процессе чтения профессионально-ориентированных текстов. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (германские языки). – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», МОН Украины. – Одесса, 2015.

Диссертационное исследование посвящено проблеме формирования у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции в процессе чтения профессионально-ориентированных текстов. В исследовании дано определение понятия «англоязычная лексическая компетенция» относительно специалистов финансово-экономического профиля, которое означает рецептивно-репродуктивные знания общеупотребительной, общеэкономической и узкоспециализированной лексики английского языка финансово-экономической направленности; рецептивно-репродуктивные навыки понимания и употребление лексики финансово-экономической направленности в словосочетаниях, предложениях и текстах по специальности; рецептивно-репродуктивные и продуктивные умения оперирования разной специализированной терминологией, которая созвучна, но не идентична, в связанных отрезках письменной и устной речи сферы будущей профессиональной деятельности, свободное владение вышперечисленной лексикой при чтении аутентичных специализированных текстов экономической направленности (финансовых документов, годовых отчетов о финансовых результатах, банковских соглашений, аудиторских выводов, финансовых прогнозов, налоговых деклараций и т.д.), а также умения

трансформировать цифровые, формульные, схематические, символные и диаграммные показатели в вербальные выражения. Проанализированы методы обучения иноязычной лексики в педагогической теории и практике и определены их резервные возможности. В диссертации изучены лингвистические особенности англоязычных текстов финансово-экономической направленности и выявлены психологические механизмы усвоения их лексического состава.

Спроектирована лингводидактическая модель формирования у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции в процессе чтения профессионально-ориентированных текстов, которая охватывала три этапа обучения: лингво-ознакомительный, лингво-обучающий и лингво-профессиональный. Первый этап обучения – лингво-ознакомительный был направлен на расширение словарного запаса студентов общеупотребительной и общеэкономической лексикой на рецептивном и репродуктивном уровнях; формирование навыков использования новых языковых явлений с теми, которые уже были изучены, на уровне словосочетаний, предложений, сверхфразовых единств; развития умений понимания, восприятия и воспроизведения профессионально-ориентированных текстов I уровня сложности с учетом изученной лексики. Второй этап – лингво-обучающий – предполагал развитие рецептивно-репродуктивных умений чтения профессионально-ориентированных текстов II уровня сложности с учетом изученной лексики; интерпретационных умений на основе языковой и сравнительной интерпретации содержания текстов; умений заполнения утвержденных форм документов финансовой отчетности и составления финансовых документов по образцам. Третий этап – лингво-профессиональный – был посвящен развитию речевых умений чтения аутентичных профессионально-ориентированных текстов III уровня сложности с изученной лексикой; продуктивных лексических умений, которые проявляются при интерпретации информации, представленной в схемах, графиках, таблицах; самостоятельном составлении финансово-экономических документов; обсуждении и комментировании результатов финансовой деятельности предприятий и написании собственных рекомендаций относительно ее улучшения.

Разработана система упражнений для формирования у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции, которая состояла из трех групп. Первая группа – подготовительные упражнения содержала: ознакомительные, перцептивные, ассимилятивные, аудитивные, мнемические, переводные и эвристические. Вторая группа – тренировочные упражнения включала: ознакомительные, трансформационные, сопоставительные, логические, прогностические и переводные. К третьей группе относились профессионально-ориентированные упражнения: аналитические, презентационные, сравнительные и интерпретационные.

В исследовании определены критерии и показатели оценивания уровней сформированности у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции в процессе чтения профессионально-ориентированных текстов. Эффективность разработанной экспериментальной методики формирования у

будущих финансистов англоязычной лексической компетенции в процессе чтения профессионально-ориентированных текстов была проверена и подтверждена в ходе экспериментального обучения.

Ключевые слова: англоязычная лексическая компетенция, профессионально-ориентированные тексты, лингводидактическая модель, система упражнений, методика формирования у будущих финансистов англоязычной лексической компетенции в процессе чтения профессионально-ориентированных текстов.

RESUME

Shostak I. I. Developing English Lexical Competence of Future Financiers in the Process of Reading Professionally Oriented Texts. – As a Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree (PhD) in Pedagogical Sciences. Specialty 13.00.02 –Theory and Methods of Teaching (Germanic Languages). – State Establishment "K. D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University", Ministry of Education and Science of Ukraine. – Odessa, 2015.

The thesis deals with the issue of developing English lexical competence of future financiers in the process of reading professionally oriented texts. The concept "English lexical competence of specialists majoring in finance and economy" has been defined. The methods of teaching foreign language vocabulary in pedagogical theory and practice have been analyzed, their practical importance and spare capacities have been determined. The linguistic characteristics of English financial and economic texts and psychological mechanisms of their vocabulary learning have been determined. The linguodidactic model of developing English lexical competence of future financiers in the process of reading professionally oriented texts has been elaborated and the corresponding system of exercises has been modelled. The criteria, evaluative indicators and levels of developing English lexical competence of future financiers in the process of reading professionally oriented texts have been defined. The effectiveness of the suggested methodology has been verified and confirmed in the experimental teaching.

Key words: English lexical competence, professionally oriented texts, linguodidactic model, system of exercises, methodology of developing English lexical competence of future financiers in the process of reading professionally oriented texts.

Підписано до друку 28.08.2015.
Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/16 Зам. № 3113/15
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76

info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.